

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEDF)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2025, 25(4), 2131 – 2149. DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1556798

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Eğitim İhtiyaçları: Güçlükler, Beklentiler ve Çözüm Yolları Üzerine Bir İnceleme

Educational Needs of Preschool Teachers for Children with Special Needs: An Examination of Challenges, Expectations and Solutions

Tülin ÖZTÜRK¹ ID, Muratcan AKBIYIK² ID, Nesime Kübra TERZİOĞLU³ ID

Geliş Tarihi (Received): 26.09.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 22.08.2025

Yayın Tarihi (Published): 15.12.2025

Öz: Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklara yönelik eğitim ihtiyaçlarını, karşılaştıkları zorlukları, beklentilerini ve çözüm önerilerini belirlemektir. Fenomenolojik yaklaşıma dayanan bu nitel araştırma, öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerle ilgili deneyimlerini derinlemesine incelemeyi hedeflemektedir. Veri toplama aşamasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu form, öğretmenlerin demografik bilgilerinin yanı sıra öğretim pratikleri, materyal yeterlilikleri, iş birliği deneyimleri ve karşılaştıkları zorluklarla ilgili yedi açık uçlu soruyu içermektedir. Düzce ilinde görev yapmakta olan 15 okul öncesi öğretmenin katıldığı araştırma, içerik analizi yöntemi ile incelenmiş ve elde edilen veriler tema ve kodlara ayrılmıştır. Araştırmanın bulguları, öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerle yaşadıkları zorlukların, mesleki becerilerini geliştirmeleri ve eğitim süreçlerinde olumlu değişimlere neden olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle, öğretmenler materyal ve kaynak eksikliklerinin yanı sıra etkili iş birliği ve sürekli profesyonel gelişim ihtiyaçlarını da vurgulamaktadır. Bu bağlamda, eğitim materyallerinin çeşitlendirilmesi, nitelikli kaynakların sağlanması ve öğretmenlerin mesleki gelişimini destekleyen programların düzenlenmesi önerilmektedir. Bu önerilerin, eğitim kalitesini artırarak özel gereksinimli çocukların eğitim süreçlerine olumlu katkılar sağlaması beklenmektedir. Sonuç olarak, öğretmenlerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ve desteklenmesi, özel gereksinimli öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitimi, Özel gereksinim, Özel eğitim

&

Abstract: The primary aim of this research is to identify the educational needs, challenges, expectations, and proposed solutions of preschool teachers regarding children with special needs. This qualitative study, based on a phenomenological approach, seeks to deeply explore teachers' experiences with students with special needs. In the data collection phase, a semi-structured interview form was used. This form includes seven open-ended questions related to teachers' demographic information, teaching practices, material adequacy, collaboration experiences, and challenges faced. The study involved 15 preschool teachers working in Düzce and the data were analyzed using content analysis, resulting in themes and codes. The findings reveal that the challenges teachers face with special needs students lead to the development of their professional skills and positive changes in their educational processes. Specifically, teachers highlight the lack of materials and resources, as well as the need for effective collaboration and ongoing professional development. In this context, it is recommended to diversify educational materials, provide qualified resources, and organize programs that support teachers' professional development. These suggestions are expected to enhance the quality of education and positively contribute to the educational processes of children with special needs. Ultimately, meeting and supporting teachers' educational needs will contribute to the academic and social development of special needs students.

Keywords: Preschool education, Special needs, Special education

Atıf/Cite as: Öztürk, T., Akbiyık, M., & Terzioğlu, N. K. (2025). Okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklara yönelik eğitim ihtiyaçları: Güçlükler, beklentiler ve çözüm yolları üzerine bir inceleme. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(4), 2131-2149, DOI: 10.17240/aibuefd.2025..-1556798

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/aibuefd>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

¹ Dr. Öğrencisi Tülin Öztürk, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Özel Eğitim, tuliinnn5@gmail.com, ORCID: 0009-0009-9458-3529

² Sorumlu Yazar: Arş. Gör. Muratcan Akbiyık, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Özel Eğitim, mcanakbiyik@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1972-3802

³ Dr. Öğr. Üyesi, Nesime Kübra Terzioğlu, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Özel Eğitim, kubrakeskin@ibu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2041-5049

1. GİRİŞ

Ülkemizde, özel gereksinimli çocuklar ve risk grubundaki çocuklara ilkökula başlamadan önce özel eğitim hizmetleri sunulmaktadır. 0-36 ay ve 36-72 ay aralığındaki bu çocuklara sağlanan hizmetler, alan yazınında "erken çocukluk özel eğitimi" olarak adlandırılmaktadır (Bahap-Kudret, 2022). 0-36 ay aralığındaki özel gereksinimli çocuklar, ailelerinin katılımıyla kurumlarda ve evlerde özel eğitim hizmeti alabilmektedirler. 36 ayını tamamlamış olan çocuklar zorunlu okul öncesi eğitimi gerekliliğine (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018) bağlı olarak özel eğitim anaokullarına veya kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları kapsamında anaokullarına, anasınıflarına kaydedilmekte ve eğitimlerini bu ortamlarda sürdürmektedirler.

Okul öncesi eğitim, çocukların okul hayatına geçiş için hazırlandıkları bir süreçtir. Ülkemizde zorunlu bir eğitim kademesi olmayan okul öncesi eğitim; çocukların ilkökul ve hayata hazır bulunmalarını sağlamak amacı ile geliştirilen ve bilişsel, dil, fiziksel, sosyal ve duygusal alanlarda gelişimlerinin en üst düzeye ulaşılmasının hedeflendiği bir eğitim programıdır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024; Özdoğru, 2021). Normal gelişim gösteren öğrenciler için zorunlu olmayan okul öncesi eğitim, özel gereksinimli öğrenciler için 1997 yılında yayınlanan "573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin (2018) 5. maddesinde özel eğitim hizmetlerine erken dönemde başlanması özel eğitimin temel ilkeleri arasında yer almaktadır. Özel gereksinimli ve farklılıkları olan çocukları kapsayacak şekilde hazırlanan okul öncesi eğitim programında öğretmenlerin çocukların gereksinimlerine yönelik olarak yöntemlerde, materyallerde uyarlamalar yapmasının beklendiği görülmektedir. Ayrıca raporu olan özel gereksinimli çocuklar için de Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlamaları gerekmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024).

Belirli davranışların çocuklara belirli dönemlerde kazandırılması önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle erken çocukluk dönemi, dil, duygusal, sosyal ve cinsel gelişim açısından oldukça anlamlı bir aşama olarak öne çıkmaktadır. Bu dönem, çocukların temel becerilerinin şekillenmesine ve gelişimlerinin desteklenmesine olanak tanıyan bir süreçtir. Bu bağlamda, çocukların çevresinde bu gelişim alanlarına yönelik uyaranların ve uygun rol modellerinin bulunması gerektiği vurgulanmaktadır (Durmuşoğlu-Saltalı, 2013). Dolayısıyla okul öncesi öğretmenleri bu süreçte oldukça yüksek bir sorumluluğa sahiptirler. Okul öncesi eğitim programında da yer aldığı üzere çocukların bireysel özellikleri dikkate alınarak uyarlamaların yapılması ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin bu çerçevede yürütülmesinde öğretmenlerin göz önüne almaları gereken birçok düzenleme bulunmaktadır. Yalnızca öğretimsel uyarlamalar değil olumlu sınıf atmosferinin yaratılması, geçiş planlamalarının yapılması da diğer yapılması gerekenler olarak sıralanabilir (Görgün, 2021). Erken çocukluk döneminin yapıtaşı olan okul öncesi eğitimin önemi düşünüldüğünde, sıralanan bu düzenlemeler ve diğer etmenler göz önüne alınarak okul öncesi dönemde kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının kalitesinin artırılması gerekmektedir.

Bu kapsamda yapılan araştırmalara bakıldığında, Bakkaloğlu vd. (2019) okul öncesi kaynaştırma uygulamalarında en önemli değişkenin sınıfların kalitesi olduğunu vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, okul öncesi kaynaştırma sınıflarının kalitesinin genellikle yetersiz ve sınırlı olduğu; öğretmen-öğrenci ilişkilerinin yanı sıra, öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri ve bu konuda aldıkları eğitimlerin, sınıf kalitesini etkileyen belirleyici faktörler arasında olduğu tespit edilmiştir. Kale vd. (2016)'nin yaptıkları araştırmada ise özel gereksinimli öğrencisi olan dokuz okul öncesi öğretmenin kaynaştırma eğitimi uygulamalarına yönelik görüşleri incelenmiştir. Araştırma bulguları, öğretmenlerin okul öncesi eğitim programının kaynaştırma uygulamaları çerçevesinde, sınıfların fiziksel özelliklerini yetersiz bulduklarını, materyal eksikliklerine dikkat çektiklerini ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamada kendilerini yetersiz hissettiklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca, uyarlama yapma ve kaynaştırma sürecine ilişkin ön hazırlık yapma konusundaki sınırlılıkları da belirlenmiştir. Sonuç olarak, erken çocukluk döneminde özel gereksinimli öğrencilerin eğitim süreçlerinden sorumlu okul öncesi öğretmenlerinin uygulamalarını değerlendirirken, karşılaştıkları zorluklar, beklentileri ve çözüm

önerileri üzerinde durulması gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin deneyimlerinin dikkate alınması, eğitim kalitesinin artırılmasına yönelik önemli bir adım olacaktır.

1.1. Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklara yönelik eğitim ihtiyaçları, karşılaştıkları zorluklar, beklentileri ve çözüm önerileri hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

- 1- Okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklarla çalışma deneyimleri çerçevesinde öğretmenlik pratiklerine, hedeflerine ve tecrübelerine yönelik görüşleri nelerdir?
- 2- Okul öncesi öğretmenlerinin materyal ve kaynak yeterliklerine, öğretim süreçleri ve buna yönelik yeterliklerine yönelik görüşleri nelerdir?
- 3- Okul öncesi öğretmenlerinin diğer paydaşlar ile deneyimlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 4- Okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciler ile çalışırken karşılaştıkları zorluklar ve zorlukları aşmaya yönelik diğer paydaşlar ile birlikte çözüm üretmeye ve sonuçlarına ilişkin görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın önemi

Bu araştırmanın önemi, erken çocukluk döneminde özel gereksinimli çocukların eğitim süreçlerinin iyileştirilmesi ve bu süreçte okul öncesi öğretmenlerinin rolünün derinlemesine anlaşılmasından gelmektedir. Okul öncesi eğitim, çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimleri açısından temel bir aşamadır. Bu dönemde sağlanan eğitim, çocukların ileriki eğitim yaşamlarına, sosyal becerilerine ve genel yaşamlarına hazırlanmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle ilgili deneyimlerinin ve ihtiyaçlarının anlaşılması, eğitim politikalarının ve uygulamalarının geliştirilmesine önemli ölçüde katkıda bulunabilir. Ayrıca, okul öncesi öğretmenleri, özel gereksinimli çocukların eğitim süreçlerinde kritik bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin karşılaştıkları zorlukların, beklentilerinin ve çözüm önerilerinin araştırılması hem öğretmenlerin mesleki gelişimlerine hem de eğitim sisteminin genel kalitesine katkı sağlayacaktır. Araştırma kapsamında elde edilmiş olan verilerin eğitim kurumları, politika yapıcılar ve öğretmenler için yol gösterici nitelikte olacağı; böylelikle de özel gereksinimli çocukların eğitiminde daha etkili ve kapsayıcı yaklaşımların geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Sonuç olarak bu araştırma hem teorik hem de pratik düzeyde erken çocukluk özel eğitimi alan yazını bakımından önem göstermektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu araştırma, okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin eğitim süreçlerine ilişkin görüşlerini ortaya koymak ve incelemek amacıyla, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji desenine dayandırılmıştır. Fenomenoloji, farkında olunmasına karşın derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde anlaşılmanmış olgulara odaklanır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu desende süreç, fenomeni tüm yönleriyle deneyimlemiş bireylerle yürütülür (Yalçın, 2022). Araştırmada, araştırmacılar tarafından hazırlanıp uzman görüşleri alınarak düzenlenen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve okul öncesi öğretmenleri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir; bu süreçte, araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanan sorular katılımcılara yöneltilmiş ve yanıtları alınarak veri toplanmıştır (Stewart & Cash, 2008).

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Düzce ilinde görev yapan okul öncesi öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın amacı ve veri toplama süreci hakkında bilgi verildikten sonra, araştırmaya katılmaya gönüllü olan 15 okul öncesi öğretmeni ile yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla görüşmeler

gerçekleştirilmiştir. Formda yer alan demografik bilgilere dayanarak, katılımcıların özellikleri belirlenmiş ve görüşmeler sırasında sıra numaralarına göre Ö1, Ö2, Ö3, ..., Ö14, Ö15 şeklinde kodlama yapılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubunu oluşturan 15 katılımcının tamamının kadın olduğu ve üniversitelerin okul öncesi öğretmenliği bölümünden mezun oldukları görülmektedir. Katılımcıların yaşları 32 ile 44 yıl arasında değişmekte olup, yaş ortalaması yaklaşık 38 yıldır. Hizmet süreleri ise 9 yıl ile 20 yıl arasında değişmektedir; grup ortalaması ise yaklaşık 14 yıldır. Bu demografik özellikler, grubun yaş ve deneyim açısından çeşitlilik gösteren, deneyimli bir öğretmen topluluğunu yansıttığını ortaya koymaktadır.

Katılımcıların özel gereksinimli çocuklarla çalışma sürelerine bakıldığında, 1 yıl ile 5 yıl arasında değişmektedir; ortalama süre ise yaklaşık 2,5 yıldır. Katılımcıların öğretmenlik deneyimleri sırasında karşılaştıkları yetersizlik türleri çeşitli olup, bunlar arasında zihinsel yetersizlik, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, konuşma bozukluğu, ortopedik yetersizlik, otizm spektrum bozukluğu, işitme yetersizliği, görme yetersizliği ve üstün yetenekli öğrenciler yer almaktadır. Son olarak öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitim alma durumları incelendiğinde, öğretmenlerin çoğunluğunun lisans eğitimleri süresince bu öğrencilerle ilgili aldıkları derslerin dışında bir eğitim almadıkları göze çarpmaktadır.

Tablo 1.

Katılımcıların Demografik Özellikleri

ÖKOD	Cinsiyet	Yaş	Hizmet Süresi	ÖGÇÇS	Mezuniyet	KET	EAD
Ö1	Kadın	39	14 Yıl	1 Yıl	OÖEÖ	ZY	-
Ö2	Kadın	44	17 Yıl	2 Yıl	OÖEÖ	KB, DEHB, ZY	-
Ö3	Kadın	34	15 Yıl	5 Yıl	OÖEÖ	ZY, OY, OSB, DEHB	+
Ö4	Kadın	40	11 Yıl	1.5 Yıl	OÖEÖ	OSB	+
Ö5	Kadın	41	11 Yıl	2 Yıl	OÖEÖ	OSB	-
Ö6	Kadın	37	14 Yıl	1 Yıl	OÖEÖ	OSB	-
Ö7	Kadın	34	12 Yıl	3 Yıl	OÖEÖ	OSB, ZY	-
Ö8	Kadın	32	17 Yıl	3 Yıl	OÖEÖ	OSB, İY	-
Ö9	Kadın	39	18 Yıl	1 Yıl	OÖEÖ	ZY	-
Ö10	Kadın	44	13 Yıl	1 Yıl	OÖEÖ	ZY	+
Ö11	Kadın	34	20 Yıl	3 Yıl	OÖEÖ	İY, ÜY	+
Ö12	Kadın	40	18 Yıl	5 Yıl	OÖEÖ	ZY, OSB, OY	-
Ö13	Kadın	41	13 Yıl	4 Yıl	OÖEÖ	ZY, KB	+
Ö14	Kadın	37	10 Yıl	3 Yıl	OÖEÖ	ZY, KB, DEHB, OSB	-
Ö15	Kadın	34	9 Yıl	2 Yıl	OÖEÖ	OSB, GY	-

ÖKOD: Öğretmen Kodu, ÖGÇÇS: Özel Gereksinimli Çocuklarla Çalışma Süresi, KET: Karşılaştıkları Engel Türü, EAD: Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Eğitim Alma Durumu, OÖEÖ: Okul Öncesi Eğitim Öğretmenliği, ZY: Zihinsel Yetersizlik, DEHB: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu, KB: Konuşma Bozukluğu, OY: Ortopedik Yetersizlik, OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu, İY: İşitme Yetersizliği, GY: Görme Yetersizliği, ÜY: Üstün Yetenekli

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim süreçlerine ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerini toplamak amacıyla araştırmacılar literatür taraması yaparak bir yarı-yapılandırılmış görüşme formu hazırlamıştır. Bu form, öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı, görev süresi, özel gereksinimli çocuklarla çalışma süresi, lisans programları, karşılaştıkları engel türleri ve bu çocuklara yönelik eğitim bilgilerini içeren

demografik sorularla başlamaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin deneyimlerine dayalı olarak öğretim pratikleri, hedefler, materyal ve kaynak yeterlilikleri, öğretim süreçleri ve yeterlilikleri, diğer paydaşlarla çalışma tecrübeleri, karşılaştıkları zorluklar ve çözüm üretme süreçleri hakkında açık uçlu sorular da bulunmaktadır.

Hazırlanan form, özel eğitim alanında iki uzmanla paylaşılmış, uzmanların görüşleri doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır. Formda, demografik bilgilere ilişkin sorular ve yedi açık uçlu soru (Bkz. Tablo 2) yer almıştır. Veri toplama süreci, okul öncesi öğretmenlerinin görev yaptığı çeşitli okullarda müdür yardımcılarının ve rehber öğretmenlerin odalarında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, üç öğretmenin görüşmeleri evlerinde alınmıştır. Görüşmeler ses kayıtları ile belgelenmiş ve ortalama 13 dakika sürmüştür.

Tablo 2.

Görüşme Formunda Yer Alan Açık Uçlu Sorular

Soru No	Açık Uçlu Soru
1	Özel gereksinimli çocuklarla çalışma deneyimlerinizi paylaşabilir misiniz? Bu deneyimler sizin öğretmenlik pratiğinizi nasıl etkiledi?
2	Özel gereksinimli çocuklara yönelik eğitimde neleri hedefliyorsunuz? Bu hedeflere ulaşma sürecinizde karşılaştığınız deneyimleri ve bu deneyimlerden çıkardığınız öğretileri paylaşabilir misiniz?
3	Özel gereksinimli çocuklara yönelik kullanılan eğitim materyali ve kaynak ihtiyacınız hakkında düşüncelerinizi paylaşabilir misiniz? Mevcut materyal ve kaynaklar sizce yeterli mi?
4	Özel gereksinimli çocuklara yönelik öğretim becerilerinizde geliştirmek istediğiniz alanlar var mı? Bu konuda almak istediğiniz eğitimlere dair düşüncelerinizi paylaşabilir misiniz?
5	Özel gereksinimli öğrenciniz ile ilgili aileler ve diğer profesyonellerle iletişim kurma konusundaki deneyimleriniz nelerdir? İletişimde yaşadığınız olumlu ve olumsuz deneyimleri paylaşabilir misiniz?
6	Özel gereksinimli öğrencinizle ilgili sınıf içinde karşılaştığınız zorluklar hakkında düşüncelerinizi paylaşabilir misiniz? Bu zorluklar sizi nasıl etkiliyor ve bu konuda destek alıyor musunuz?
7	Sınıf içinde karşılaşılan zorlukları aşmak için öğrenciler, aileler ve diğer öğretmenlerle iş birliği yapmanın sizin için önemi nedir? Bu iş birliklerindeki olumlu sonuçları paylaşabilir misiniz?

2.4. Verilerin analizi

Veri toplama sürecinde demografik bilgilere ve görüşme sorularına ilişkin olmak üzere iki tür veri toplanmıştır. Demografik bilgilere ilişkin bulgular Tablo 1’de tüm katılımcılar için ayrı ayrı olmak üzere sunulmuştur. Görüşme sorularına dayalı olarak elde edilen bulgular ise içerik analizi yöntemiyle analiz edilerek incelenmiştir. Katılımcıların kodlanması sırasında görüşme yapılan sıra esas alınarak Ö1, Ö2, ... Ö14, Ö15 şeklinde kodlama yapılmıştır. Ses kayıtlarından elde edilen dökümler güvenilirliğin ölçülmesi amacıyla araştırmanın üçüncü yazarı, dökümleri inceleyerek yazarın kaydetmiş olduğu veriler ile karşılaştırmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda güvenilirlik %100 olarak hesaplanmıştır. İçerik analizi sürecinde elde edilen veriler araştırmacılar tarafından incelenerek konu başlıklarına bölünmüştür. Konular Microsoft Office Word programında renkli işaretleme ile işaretlenerek bulgular çıkarılmış; temalar ve kodlar ortaya konmuştur. Elde edilen veriler bulguların sunulması sürecinde doğrudan alıntı yapılarak yorumlanmıştır.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 01.02.2024

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2024/43

3. BULGULAR**Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklarla Çalışma Deneyimleri ve Bu Deneyimlerin Öğretmenlik Pratiklerine Etkisine İlişkin Görüşleri**

Araştırmanın ilk görüşme sorusunda öğretmenlerin kişisel deneyimleri, karşılaştıkları zorluklar ve bu deneyimlerin mesleki gelişimlerine olan etkileri derinlemesine incelenmiştir. Toplanan veriler, nitel veri analiz yöntemleri kullanılarak kodlanmış ve temalar halinde düzenlenmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular, iki ana tema ve çeşitli alt temalar etrafında toplanmıştır. İlk tema, öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerle ilgili deneyimlerini ve karşılaştıkları zorlukları kapsamaktadır. Bu tema altında, farklı öğrencilerle çalışma deneyimleri ve ilk deneyimlerde yaşanan zorluklar alt temaları bulunmaktadır. İkinci tema ise, bu deneyimlerin öğretmenlik pratiğine olan etkilerini ele almaktadır. Bu kapsamda, geliştirilen beceriler, öğrencilerle iletişim ve empati alt temalarına ulaşılmıştır. Tablo 3'te bu temalar ve alt temalar detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 3.

Özel Gereksinimli Çocuklarla Çalışan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Deneyimleri ve Öğretmenlik Pratikleri

Temalar	Alt Temalar	Kodlar	f
Öğretmenlerin Deneyimleri ve Karşılaştıkları Zorluklar	Farklı öğrencilerle çalışma deneyimleri	Çeşitli özel gereksinimler	12
		Öğrencilerle bireysel çalışma	9
	İlk deneyimlerde yaşanan zorluklar	Hazırlıksız hissetme	15
		Destek eksikliği	10
		Velilerin beklentileri	8
Deneyimlerin Öğretmenlik Pratiğine Etkileri	Geliştirilen beceriler	Problem çözme becerileri	13
	Öğrencilerle iletişim ve empati	Sabır ve Esneklik	11
		Empati geliştirme	13
		İletişim teknikleri	10

Tablo 3'te öğretmenlerin deneyimleri ve karşılaştıkları zorluklar teması altında okul öncesi öğretmenlerinin farklı öğrencilerle çalışma deneyimleri ve ilk deneyimlerde yaşanan zorluklar alt temaları verilmiştir. Farklı öğrencilerle çalışma deneyimleri alt teması altında ise çeşitli özel gereksinimler (f=12) ve öğrencilerle bireysel çalışmanın gerekliliği (f=9) kodları üzerinde durdukları sonucuna varılmıştır. Çeşitli özel gereksinimler koduna ilişkin Ö1 "Özel gereksinimleri olan öğrencilerle çalışmak her zaman kolay olmuyor. Her birinin farklı ihtiyaçları var ve her birine uyum sağlamak oldukça zorlayıcı" ve öğrencilerle bireysel çalışma koduna ilişkin ise Ö2 "Bireysel çalışmalarda her öğrencinin seviyesine uygun materyal ve yöntem bulmak ciddi bir zaman ve emek gerektiriyor" şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir. İlk deneyimlerde yaşanan zorluklar alt teması altında ise hazırlıksız hissetme (f=15), destek eksikliği (f=10) ve velilerin beklentileri (f=8) kodları ön plana çıkmıştır. Hazırlıksız hissetme koduna ilişkin Ö3 "Öğretmenliğe ilk başladığımda kendimi çok hazırlıksız hissettim, ne yapacağımı nereden başlayacağımı bilmiyordum.", destek eksikliği koduna ilişkin yine Ö3 "Hazırlıksız hissetmemin yanı sıra okuldan yeterli destek alamamak da bu durumu daha da zorlaştırdı." ve son olarak ise velilerin beklentileri koduna ilişkin ise Ö4 "Velilerin yüksek beklentilerini karşılamak ve onlarla etkili bir iş birliği kurmak zaman zaman oldukça zor olabiliyor." cümleleriyle düşüncelerini paylaşmışlardır.

Deneyimlerin öğretmenlik pratiğine etkileri ise Tablo 3'te görülen bir diğer temadır. Bu tema altında geliştirilen beceriler ve öğrencilerle iletişim ve empati alt temalarına yer verilmiştir. Geliştirilen beceriler alt teması altında problem çözme becerileri (f=13) ve sabır ve esneklik (f=11) kodları yer almaktadır. Problem çözme becerileri koduna ilişkin Ö5 "Özel gereksinimli öğrencilerle karşılaştıkça bir problem durumunda nasıl çözmem gerektiği konusunda deneyim kazandım." ve sabır ve esneklik koduna ilişkin ise Ö13 "Eskiden çok sabırsızdım ve daha katıydım. Yetersizliği olan çocuklar daha sabırlı olmamı ve katılığımın azalmasına katkı sağladı." Cümlelerini kurmuşlardır. Bu temanın bir diğer alt teması olan öğrencilerle iletişim ve empati alt temasında ise empati geliştirme (f=13) ve iletişim teknikleri (f=10) kodları yer almaktadır. Empati geliştirme koduna ilişkin Ö7 "Bu çocukları görünce ileride kendimin de özel bir çocuk sahibi olabileceğimi düşünüyorum. Kendimi bu çocuğun ailesi yerine koyuyorum, bu bakımdan empati kurabilmeyi öğretmenliğime kattım diyebilirim." ve iletişim teknikleri kodunda ise Ö14 "Özel gereksinimli çocukların sınıflarımızda yer almasıyla beraber hem onlarla hem aileleriyle nasıl iletişim kuracağım konusunda kendimi geliştirdim." cümleleriyle düşüncelerini açıklamışlardır.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Eğitim Hedefleri ve Bu Hedeflere Ulaşma Sürecinde Karşılaştıkları Zorluklar ve Çözüm Yollarına İlişkin Görüşleri

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklara yönelik eğitim hedefleri, bu hedeflere ulaşma sürecinde karşılaştıkları zorluklar, zorluklara ilişkin deneyimleri ve öğretileri incelenmiştir. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan yola çıkılarak hedefler, karşılaşılan zorluklar, çözüm yolları ve öğretiler temaları belirlenmiştir. Bu temalar, alt temalar ve kodlar Tablo 4'te detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 4.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Eğitim Hedefleri, Karşılaştıkları Zorluklar ve Çözüm Yolları

Temalar	Alt Temalar	Kodlar	f
Hedefler	Sosyal beceriler	Sosyal ilişkiler geliştirme, sosyal etkinliklere katılım	9
	Akademik ve yaşamsal beceriler	Yaşamsal beceriler, temel akademik bilgiler	6
Karşılaşılan Zorluklar	Öğretmen yeterliliği	Öğretmenlerin bilgi eksikliği, eğitim ihtiyaçları	7
	Akran kabulü	Akranların kabul etmesi, oyunlara dahil etme	4
	Sınıf ortamı ve yönetim	Sınıf Düzenlemesi, okul yönetimi ve velilerin tutumu	4
	Aile eğitimi	Anne-baba eğitimi, ailenin sürece dahil edilmesi	3
Çözüm Yolları ve Öğretiler	Öğretmen rolü ve tutumu	Öğretmenin tutumu, ayrımcılık yapmama, denge sağlama	6
	İş birliği ve koordinasyon	Rehberlik öğretmeniyle iş birliği, aile ile iş birliği	5
	Kişisel gelişim ve araştırma	Araştırma yapma, özel eğitim kurslarına katılma	4

Tablo 4'te hedefler teması altında sosyal beceriler, akademik ve yaşamsal beceriler alt temaları verilmiştir. Sosyal beceriler alt teması altında ise sosyal ilişkiler geliştirme, sosyal etkinliklere katılım (f=9) ve yaşamsal beceriler, temel akademik bilgiler (f=6) kodlarına ulaşılmıştır. Sosyal ilişkiler geliştirme, sosyal etkinliklere katılım koduna ilişkin Ö1 "Özel gereksinimli çocuklarda esas asıl hedef akranlarıyla uyumlu kendini ve grubu seven grupla kaynaşan kendini bulunduğu sınıfa ait hisseden olumlu okula karşı olumlu duygular besleyen bireyler olmasını hedefliyoruz." Yaşamsal beceriler, temel akademik bilgiler koduna ilişkin Ö3 "Ben öncelikle bu çocuklarda akademik ve yaşamsal becerileri önemsiyorum çünkü çocuk ilk önce yaşamsal becerilerini geliştirmesi gerekiyor." şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir.

Bir diğer alt tema olan karşılaşılan zorluklarda öğretmen yeterliliği, akran kabulü, sınıf ortamı ve yönetim ve aile eğitimi alt temaları yer almaktadır. Öğretmen yeterliliği alt temasında öğretmenlerin bilgi eksikliği, eğitim ihtiyaçları (f=7); akran kabulü alt temasında akranların kabul etmesi, oyunlara dahil etme (f=4), sınıf ortamı ve yönetimi alt temasında sınıf düzenlemesi, okul yönetimi ve velilerin tutumu (f=4) ve aile eğitimi alt temasında ise anne-baba eğitimi, ailenin sürece dahil edilmesi (f=3) kodları yer almaktadır. Öğretmenlerin bilgi eksikliği, eğitim ihtiyaçları koduna ilişkin Ö2 “Bu konuda bizlerin çok yetersiz kaldığını düşünüyorum. Okul öncesi öğretmenlerin de bence özel eğitim bölümü ile bağdaştırıp böyle bir bilgilendirmeye bir seminer belki yılda bir belki 2-3 yılda bir verilmesi gerektiğini inanan öğretmenlerdenim.”, akranların kabul etmesi, oyunlara dahil etme koduna ilişkin Ö1 “Tabi özel gereksinimli bireyle çalışma süreci çok kolay olmuyor. Çocukların özel gereksinimli akranlarını kabul etmesi, oyunlarına dahil etmesi ve bu farklılıklarıyla onları kabul etmesi bazen aylar bile sürebiliyor.”, sınıf düzenlemesi, okul yönetimi ve velilerin tutumu koduna ilişkin Ö6 “Sınıf ortamları yetersizliği olan çocuğa göre düzenlenmiyor, okuldaki çoğu imkanımız yeterli olmuyor, ailelerin tutumları çocuklarının eğitimini olumsuz yönde etkiliyor ve bu konuda tabi hepimizin gelişmesi gerekiyor.” ve anne-baba eğitimi, ailenin sürece dahil edilmesi koduna ilişkin ise Ö9 “Anne-baba eğitimi çok önemli. Çocukları özel gereksinimli bir çocuk olabilir, bunun kötü bir durum olmadığına yani bunun hani eğitimle çözüme kavuşabileceğine bence aileyi ikna etmek gerekiyor.” cümlelerini kurmuşlardır.

Tablo 4’te çözüm yolları ve öğretiler teması altında öğretmen rolü ve tutumu, iş birliği ve koordinasyon ve kişisel gelişim ve araştırma alt temaları görülmektedir. Öğretmen rolü ve tutumu alt temasında öğretmenin tutumu, ayrımcılık yapmama, denge sağlama (f=6), iş birliği ve koordinasyon alt temasında rehberlik öğretmeniyle iş birliği, aile ile iş birliği (f=5) ve kişisel gelişim ve araştırma alt temasında ise araştırma yapma, özel eğitim kurslarına katılma (f=4) kodları yer almaktadır. Öğretmenin tutumu, ayrımcılık yapmama, denge sağlama koduna ilişkin Ö15 “Öğretmenin tutumu çok önemli. Ayrımcılık yapmamalı. Hatta gerektiğinde özel çocuğa karşı hatalı olduğunu bildiğinde, o çocukla yine konuşmak, özellikle diğer akranlarının da göreceği ve duyacağı şekilde konuşmak ve uyarılarda bulunmak önemli. Çünkü öğretmen olarak sizin yetersizliği olan öğrenciye karşı olumlu tutumlarınızın olduğunu diğer çocukların hissetmesi gerekli.”, rehberlik öğretmeniyle iş birliği, aile ile iş birliği koduna ilişkin ise Ö14 “Tecrübelerime dayanarak öğrenci iki farklı kuruma gidiyorsa özellikle bu iki öğretmenin iletişimde olması o çocuk üzerinde çok daha fazla etkili oluyor çünkü birbiriyle paralel şeyler yapılabiliyorsanız sınıfta öğrenci için daha kalıcı ve etkili oluyor. Ayrıca ailelerle de iş birliği çok önemli. Okulda öğrettiğinizin evde tekrarının yapılması gerekir, burada aile kritik oluyor” ve kendi araştırma yapma, özel eğitim kurslarına katılma koduna ilişkin ise Ö4 “Özel gereksinimli çocuklarla ilgili hiç yeterli eğitimim yoktu. Onlarla tanıştıktan sonra kendim araştırma yapıp, bu çocuklar için ne yapabilirim arayışına girdim.” şeklinde görüşlerde bulunmuşlardır.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Kullanılan Materyal ve Kaynak İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklara yönelik kullanılan materyal ve kaynak ihtiyaçlarına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan yola çıkılarak materyal ve kaynakların yetersizliği, materyal ve kaynakların üretilmesi ve iş birliği ve destek temalarına ulaşılmıştır. Bu temalar, alt temalar ve kodlar Tablo 5’te detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 5.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Kullanılan Materyal ve Kaynak İhtiyaçları

Temalar	Alt Temalar	Kodlar	f
Materyal ve Kaynakların Yeterlilik Durumu	Mevcut kaynakların yetersizliği	Mevcut kaynakların yetersizliği, eksiklik	15
Materyal ve Kaynakların Üretilmesi	Öğretmenlerin materyallerini üretmesi	Kendi materyallerini üretme	10
	Mevcut materyallerin uyarlanması	Mevcut materyalleri uyarlama	5
İş Birliği ve Destek	Öğretmenler ve uzmanlardan alınan destek	Destek alma, uzman desteği	4

Tablo 5'te materyal ve kaynakların yetersizlik durumu teması altında, mevcut kaynakların yetersizliği alt temasına yer verilmiştir. Mevcut kaynakların yetersizliği alt temasında ise mevcut kaynakların yetersizliği, eksiklik (f=15) kodlarına ulaşılmıştır. Mevcut kaynakların yetersizliği, eksiklik kodunun katılımcı öğretmenlerin hepsinin söylediğini görülmektedir. Bu konuda Ö1 "Materyal ve kaynaklar hiç yeterli değil çünkü bizim sınıflarımızdaki materyaller ya belirli bir yaş grubuna göre ya da gelişimsel döneme göre seçiliyor. Yetersizliği olan bireylere uygun materyallerin sayısı oldukça az." ifadelerini kullanmıştır.

Aynı tabloda materyal ve kaynakların üretilmesi teması altında, öğretmenlerin kendi materyallerini üretmesi ve mevcut materyallerin uyarlanması alt temaları görülmektedir. Öğretmenlerin kendi materyallerini üretmesi alt temasında kendi materyallerini üretme (f=10) kodu göze çarpmaktadır. Ö9, bu konudaki düşüncelerini "Öğretmen olarak materyallerimizi kendimizin üretmesi gerektiğini düşünüyorum. Yani bu materyal bazen bir kartondan da olabilir önemli olan o öğrencinin ihtiyacına yönelik olması." şeklinde paylaşmıştır. Mevcut materyallerin uyarlanması (f=5) koduna ilişkin ise Ö8 "Sınıflarımız hiçbir şekilde yeterli değil, bu çocukların farklı araç gereç gereksinimlerinin olduğunu düşünüyorum. Ama ben uyarlamalar, adaptasyonlar yapıyorum. Örneğin; oyuncakları özel gereksinimli öğrenciye göre basitleştirerek ya da mesela bir sanat etkinliği veriyorsam ona göre materyaller üreterek aradaki açığı kapatabiliyoruz." şeklinde görüş bildirmiştir.

Tablo 5'te iş birliği ve destek teması altında, diğer öğretmenlerden ve uzmanlardan alınan destek alt temasına yer verilmiştir. Bu alt temada ise destek alma, uzman desteği (f=4) kodlarına ulaşılmıştır. Bu konuya ilişkin Ö12 "Özel gereksinimli öğrenciye yönelik kaynak eksikliği çok fazla. Bulduğum okuldaki özel eğitim öğretmeninden destek istiyorum, fikir alıyorum ve onların yönlendirmeleri doğrultusunda hareket ediyorum." şeklinde kendisini ifade etmiştir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Öğretim Becerilerinde Geliştirmek İstedikleri Alanlar ve Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklara yönelik öğretim becerilerinde geliştirmek istedikleri alanlar ve eğitim ihtiyaçlarına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan yola çıkılarak "Geliştirilmek İstenen Alanlar" ve "Eğitim İhtiyaçları" temalarına ulaşılmıştır. Bu temalar, alt temalar ve kodlar Tablo 6'da detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 6.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Öğretim Becerilerinde Geliştirmek İstedikleri Alanlar ve Eğitim İhtiyaçları

Temalar	Alt Temalar	Kodlar	f
Geliştirmek İstenen Alanlar	Yetersizlik kategorileri	Otizm spektrum bozukluğu, zihinsel yetersizlik, işitme yetersizliği, dil ve konuşma bozuklukları	9
	Öğretim yöntemleri ve materyal kullanımı	Öğretim yöntemleri, materyal üretimi	5
	Öz bakım ve bağımsızlık	Öz Bakım Becerileri, Bağımsız Hareket Etme	4
Eğitim İhtiyaçları	Zorunlu eğitimler ve seminerler	Zorunlu eğitimler, seminerler	5
	Uygulamalı ve örnek temelli eğitimler	Sınıf içi örneklerle eğitim, uygulamalı eğitimler	4

Tablo 6'da geliştirmek istenen alanlar teması altında yetersizlik kategorileri, öğretim yöntemleri ve materyal kullanımı ve öz bakım ve bağımsızlık alt temalarına yer verilmiştir. Yetersizlik kategorileri alt temasında ise otizm spektrum bozukluğu, zihinsel yetersizlik, işitme yetersizliği, dil ve konuşma

bozuklukları (f=9) kodlarına ulaşılmıştır. Bu konuda Ö14 “İşitme engelli çocuklar için işaret dili eğitimi alabilsem, böyle bir çocuk geldiğinde çok daha yararlı olabileceğimi düşünüyorum.” şeklinde düşüncelerini paylaşmıştır. Öğretim yöntemleri ve materyal kullanımı alt temasında yer alan öğretim yöntemleri, materyal üretimi koduna (f=5) örnek olarak Ö9’un “Öğrencinin yeteneğine uygun olarak özel eğitimler verebilirim diye düşünüyorum. Bununla ilgili farklı materyaller üretimi olabilir.” görüşleri verilebilir. Öz bakım ve bağımsızlık alt temasında yer alan öz bakım becerileri, bağımsız hareket etme becerileri (f=4) koduna ilişkin Ö9 “Öncelikle çocukların öz bakım becerileri en önemlisi bence. Bu öz bakım becerilerini kazanmak, kendi kendine bağımsız hareket edebilmesi için kazandırmak isterim.” ifadelerini kullanmıştır.

Yine aynı tablo incelendiğinde eğitim ihtiyaçları teması altında zorunlu eğitimler ve seminerler ve uygulamalı ve örnek temelli eğitimler alt temalarına yer verilmiştir. Zorunlu eğitimler ve seminerler alt temasında ise zorunlu eğitimler, seminerler (f=5) kodlarına ulaşılmıştır. Bu konuda Ö7 “Tüm öğretmenler zorunlu seminerlere tabi tutulmalı.” cümleleriyle görüş bildirmiştir. Uygulamalı ve örnek temelli eğitimler alt temasında yer alan sınıf içi örneklerle eğitim, uygulamalı eğitimler (f=4) kodları yer almaktadır. Ö13 bu konuda “Sınıf içi örneklerle, uygulamalı eğitimler almak isterdim.” ifadelerini kullanmıştır.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklar ile İlgili Aileler ve Diğer Personellerle İletişim Kurma Konusundaki Deneyimlerine İlişkin Görüşleri

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklar ile ilgili aileler ve diğer personellerle iletişim kurma konusundaki deneyimlerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan yola çıkılarak “İletişim” ve “İletişim Deneyimleri” temalarına ulaşılmıştır. Bu temalar, alt temalar ve kodlar Tablo 7’de detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 7.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklar ile İlgili Aileler ve Diğer Personellerle İletişim Kurma Konusundaki Deneyimleri

Temalar	Alt Temalar	Kodlar	f
İletişim	Ailelerle iletişim	Aileler, iletişim güçlükleri, zorluklar	14
	Profesyonellerle iletişim	Profesyoneller, iletişim, deneyimler	5
İletişim Deneyimleri	Olumlu deneyimler	Olumlu, iş birliği, destek	12
	Olumsuz deneyimler	Olumsuz, uyumsuzluk, çatışma	7

Tablo 7’de iletişim teması altında ailelerle iletişim ve profesyonellerle iletişim alt temalarına yer verilmiştir. Ailelerle iletişim alt temasında ise aileler, iletişim güçlükleri, zorluklar (f=14) kodlarına ulaşılmıştır. Bu konuda Ö13 “Ailelerle sürekli iletişim halinde olmak, öğrencilerimizin ihtiyaçlarını daha iyi anlamamıza ve onlara daha etkili destek sağlamamıza yardımcı olur.” ve Ö8 “Ailelerle bazen iletişim güçlüğü yaşayabiliyoruz. Bunun en büyük nedeni olarak da ailelerin çocuklarının özel gereksinimli olduğunu kabul etmemesi olarak görüyorum.” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Profesyonellerle iletişim alt temasında ise profesyoneller, iletişim, deneyimler kodları (f=5) yer almaktadır. Bu konudaki düşüncelerini Ö11, “Özel gereksinimli öğrencim olduğunda mutlaka bir profesyonele gereksinim duyuyorum. Öğretmen arkadaşlarıma soruyorum. Eğer onlardan da yeterli bilgiyi edinemezsem üniversitedeki hocalarla iletişim kuruyorum.” cümleleriyle ifade etmiştir.

İletişim deneyimleri Tablo 7’de görülen bir diğer temadır. İletişim deneyimleri temasının altında ise olumlu ve olumsuz deneyimler alt temaları vardır. Olumlu deneyimler alt temasında olumlu, iş birliği, destek kodları (f=12) ve olumsuz deneyimler alt temasında ise olumsuz, uyumsuzluk, çatışma kodları (f=7) yer almaktadır. Olumlu deneyimler konusuna ilişkin Ö5’in “Sınıfımda bulunan özel çocuklarla ilgili gerek ailelerle gerek uzmanlarla yaptığım görüşmelerden çok verim alıyorum. Hem aileler hem de uzmanlar öğrencim ve bana yardımcı olmak için oldukça açık ve istekli oluyor. Bu beni de motive ediyor.” cümleleri örnek verilebilir. Son olarak olumsuz deneyimler alt temasına ilişkin Ö9 “Sınıfımda

bulunan bir öğrencimin diğer öğrencilerimden farklı yönleri olduğunu gözlemlemiştim. Bunu ailesiyle paylaştığımda ise büyük bir tepki aldım. O günden sonra ailelerle çocukları hakkında konuşmaya karşı olumsuz bir düşüncem gelişti.” ifadelerini kullanmıştır.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklar ile İlgili Sınıf İçinde Yaşadıkları Zorluklara ve Bu Konuda Aldıkları Desteklere İlişkin Görüşleri

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklar ile ilgili sınıf içinde yaşadıkları zorluklara ve bu konuda aldıkları desteklere ilişkin görüşleri incelenmiştir. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan yola çıkılarak “Sınıf İçi Zorluklar” ve “Destekler” temalarına ulaşılmıştır. Bu temalar, alt temalar ve kodlar Tablo 8’de detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 8.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklar ile İlgili Sınıf İçinde Yaşadıkları Zorluklar ve Aldıkları Destekler

Temalar	Alt Temalar	Kodlar	f
Sınıf İçi Zorluklar	Öğrencilerin davranışsal problemleri	Takıntılı davranışlar, saldırgan davranışlar	7
	Materyal eksikliği	Yetersiz eğitim materyali	4
	Personel eksikliği	Yardımcı personel ihtiyacı	4
	Sosyal uyum problemleri	Özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla sosyal uyum problemi	3
Destekler	Alınan destekler	Rehber öğretmen ve özel eğitim öğretmeni desteği	3

Tablo 8’de sınıf içi zorluklar teması altında öğrencilerin davranışsal problemleri, materyal eksikliği, personel eksikliği ve sosyal uyum problemleri alt temalarına yer verilmiştir. Öğrencilerin davranışsal problemleri alt temasında ise takıntılı davranışlar, saldırgan davranışlar (f=7) kodlarına ulaşılmıştır. Bu konuda Ö8 “Otuzmlı olan çalıştığım çocukla onun bazı saldırgan davranışlarından dolayı çok zorlandım. Annesi bırakıp gitti.” şeklinde düşüncelerini paylaşmıştır. Materyal eksikliği alt temasında yer alan yetersiz eğitim materyali koduna (f=4) örnek olarak Ö6’nın “Özel gereksinimli öğrencinin ihtiyacına göre materyal bulmakta zorlanıyoruz, istediğimiz malzeme hemen gelmiyor, prosedürler çok uzun.” görüşleri verilebilir. Personel eksikliği alt temasında yer alan yardımcı personel ihtiyacı (f=4) koduna ilişkin Ö14 “Hem özel gereksinimli öğrenci ile hem de sınıftaki diğer öğrencileri kontrol etmek çok zor oluyor. Bir dönem stajyer öğretmen geldi ve benim sınıfıma verildi. Stajyer gelince biraz daha rahat ettim, özel eğitim öğretmeni tarafından hep böyle desteğim olursa iyi olur.” (Ö14) ifadelerini kullanmıştır. Sosyal uyum problemleri alt temasında ise özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla sosyal uyum problemi (f=3) kodu yer almaktadır. Bu konuda Ö5 şu şekilde düşüncelerini paylaşmıştır: “Yetersizliği olan öğrencilerim, sosyalleşme konusunda sıkıntılar yaşadığı için diğer öğrencilerle oyuncak paylaşmama gibi durumlarda sorunlar yaşıyorlardı.”

Yine aynı tabloda destekler teması altında alınan destekler alt temasına yer verilmiştir. Alınan destekler alt temasında ise rehber öğretmen ve özel eğitim öğretmeni desteği (f=3) koduna ilişkin Ö12 “Özel eğitim öğretmeni arkadaşlarımdan destek alıyorum, onların yönlendirmeleri gerçekten mantıklı yol kat etmemizi sağlıyor.” şeklinde ifadeler kullanmıştır.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf İçi Zorluklarla Başa Çıkmada Öğrenciler, Aileler ve Diğer Öğretmenlerle İş Birliği Yapmanın Önemine İlişkin Görüşleri

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içinde karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmada öğrenciler, aileler ve diğer öğretmenlerle iş birliği yapmanın önemine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan yola çıkılarak “İş Birliği ve Paydaşlar” ve “İş Birliği Sonuçları” temalarına ulaşılmıştır. Bu temalar, alt temalar ve kodlar Tablo 9’da detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 9.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf İçinde Karşılaştıkları Zorlukları Aşmada Öğrenciler, Aileler ve Diğer Öğretmenlerle Yaptıkları İş Birliği

Temalar	Alt Temalar	Kodlar	f
İş Birliği ve Paydaşlar	Ailelerle iş birliği	Ailelerin sürece katılımı	15
	Diğer öğretmenlerle iş birliği	Diğer öğretmenlerden destek	10
İş Birliği Sonuçları	Olumlu sonuçlar	Öğrencilerin gelişimi	14
		Öğrencilerin aidiyet duygusu kazanması	4

Tablo 9’da iş birliği ve paydaşlar teması altında ailelerle iş birliği ve diğer öğretmenlerle iş birliği alt temalarına yer verilmiştir. Ailelerle iş birliği alt temasında ise ailelerin sürece katılımı (f=15) koduna ulaşılmıştır. Bu konuda Ö12 “Bu çocukların aileleriyle iletişim çok önemli. Aileleri çocukları desteklemediği müddetçe çok bir yol kat edemiyorsunuz.” cümleleriyle görüşlerini paylaşmıştır. Diğer öğretmenlerle iş birliği alt temasında, diğer öğretmenlerden destek (f=10) koduna yer verilmiştir. Bu konudaki görüşlerini Ö13 şu şekilde belirtmiştir: “Diğer öğretmen arkadaşlarımız da fikir alışverişinde bulunmak bizim için çok değerli. Birimizin bilmediğini diğerimiz bilebiliyor, birbirimizi tamamlıyoruz. Bu açıdan öğretmenlerle iş birliği bizi olumlu yönde etkiler.”

İş birliği sonuçları Tablo 9’da görülen bir diğer temadır. Bu tema altında ise olumlu sonuçlar alt teması yer almaktadır. Öğretmenlerden alınan yanıtlar doğrultusunda öğrencilerin gelişimi (f=14) bu alt temanın öne çıkan kodudur. Bu konuya ilişkin Ö2 “Özel gereksinimli çocuğu olan bir velim vardı. Velimin olumlu tepkisi, işte benim onlara tepkim, konuşmamız çocuğu kazanmamızı sağladı. Öğrencim şu an eğitim öğretimine gayet güzel devam edebiliyor, bence bu çok olumlu bir sonuç.” şeklinde görüş bildirmiştir. Öğrencilerin aidiyet duygusu kazanması (f=4) ise olumlu sonuçlar alt temasının bir diğer kodudur. Konuya ilişkin Ö1 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “İş birliği yapınca yani aynı duyguyu bütün paydaşlarla paylaşıncı, özel gereksinimli öğrencinin sınıfa aidiyet duygusunu da sağlamış oluyoruz. Aidiyet duygusunu sağladıktan sonra bence gerisi artık çok kolay. Yani eğer çocuk kendini o sınıfa ait hissediyorsa bir sonraki adım yani örneğin sınıftaki arkadaşlarıyla uyumu, öğrenme becerilerinin gelişmesi bunlar çok kolay oluyor.”

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklara yönelik eğitim ihtiyaçları, karşılaştıkları zorluklar, beklentileri ve çözüm önerilerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak öğretmenler, özel gereksinimli çocuklar ile çalışma deneyimlerine bağlı olarak öğretmenlik pratiklerine, hedeflerine ve tecrübelerine yönelik görüşlerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler, çeşitli özel gereksinimlere uyum sağlamanın karmaşıklığını vurgularken, hazırlıksız hissetme, destek eksikliği ve yüksek veli beklentileri gibi sorunlara da dikkat çekmişlerdir. Bu sorunların destek ve eğitim eksikliklerinden kaynaklanabileceği ve bu durumun öğretmenlik pratiğini olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir. Balık ve Özgün (2024) yaptıkları araştırmada kapsayıcı eğitim uygulamaları yönünden okul öncesi öğretmenlerinin bilgi ve uygulama açısından yetersizliklerinin olduğunu ifade etmektedirler. Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ve erken müdahale hakkındaki görüşlerinin ele alındığı Doğaroğlu ve Dümenci (2015)’in araştırması da öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin bilgilerinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin çeşitli yetersizlik türlerine ilişkin bilgilendirilmeleri ve eğitsel süreçleri yönetebilecekleri şekilde donanımlı hale getirilmelerinin, bu

sorunların giderilmesinde başarılı olabileceği düşünülmektedir. Özel gereksinimli öğrenci ile çalışma deneyimlerinin öğretmenlik pratiğine yönelik etkilerine yönelik görüşler incelendiğinde ise problem çözme becerilerinin geliştiğine yönelik görüşlerin olduğu, öğrenciler ile iletişim ve empatilerini geliştirdiklerine yönelik görüşlerin olduğu tespit edilmiştir. Görüşler öğretmenlerin deneyimleri neticesinde birtakım becerilerini de geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Bununla ilgili olarak Catoto ve Mantawil (2023) özel gereksinimli öğrenciler ile çalışan öğretmenlerin kişisel birtakım becerileri de geliştirmeleri gerektiğini ifade etmektedirler. Ayrıca bu becerileri yaptıkları araştırmanın bulguları çerçevesinde şefkat, heves, iyi iletişim ve liderlik becerileri, sabır ve yaratıcılık olarak sıralamışlardır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular, öğretmenlerin elde ettikleri deneyimler çerçevesinde sıralanan becerilerden bir kısmını geliştirebildiklerini gösterir niteliktedir.

Araştırmada öğretmenler özel gereksinimli çocuklara yönelik eğitim hedefleri, karşılaştıkları zorluklar ve çözüm yollarına yönelik görüşlerini ifade etmişlerdir. Bulgular öğretmenlerin özel gereksinimli çocukların akademik becerilerini, sosyal becerileri ve yaşamsal becerilerini geliştirmeye odaklandıklarını göstermektedir. Bu hedeflere ulaşmada yeterlilik, akran kabulü, sınıf ortamı ve yönetimi ve aile eğitimi konularında çeşitli zorluklar ile karşılaştıkları görülmüştür. Değinildiği üzere, öğretmenlerin eğitsel süreçleri yönetebilecekleri şekilde donanımlı hale getirilmelerinin karşılaşılan sorunların giderilmesinde başarıya ulaşmayı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bunun dışında, sınıf ortamına yönelik bulgular çerçevesinde de alanyazındaki diğer çalışmalar ile tutarlı sonuçlar elde edilmiştir (Can & Kılıç, 2019; Dikici Sığırtmaç vd., 2011; Karasu & Mutlu, 2015; Özdoğru, 2021). Bu araştırmalar, okul öncesi eğitimde özel gereksinimli öğrencilerle çalışan öğretmenlerin sınıfın ve okulun fiziki imkanlarından kaynaklı sorunlar yaşadıklarını göstermektedir. Bunlara ek olarak mevcut araştırmanın bulguları, öğretmenlerin karşılaştıkları zorlukları öğretmen tutumlarını olumlu yönde geliştirerek, rehberlik öğretmenleri ve ailelerle iş birliği yaparak ve kendilerinin kişisel gelişimine katkı sağlayarak aşabileceklerini belirtmişlerdir. Yılmaz-Bolat'ın (2017) yapmış olduğu araştırmada da özellikle sorunların çözümünde okul-aile iş birliğinin sağlanması ile başarıya ulaşılabilmesine yönelik bulgular rapor edilmiştir. Dolayısıyla, okul öncesi öğretmenlerinin eğitim hedefleri ve bu hedeflere ulaşma sürecinde karşılaştıkları zorlukların temel nedenlerinin eğitim yeterlilikleri, sınıf ortamı ve aile eğitimi olduğu; bu sorunların çözümünde ise öğretmenlerin eğitsel ihtiyaçlarının giderilmesinin ve okul-aile iş birliğinin geliştirilmesinin gerekli olduğu söylenebilir.

Araştırmada öğretmenler, özel gereksinimli çocuklar için kullanılan materyal ve kaynaklara yönelik görüşlerini ifade etmişlerdir. Bulgular, özel gereksinimli çocukların ihtiyaçlarına uygun materyallerin ve kaynakların yetersiz olduğunu göstermektedir. Katılımcı öğretmenler, bu eksiklikleri kendi materyallerini üretme ve mevcut materyalleri uyarlama gibi stratejiler geliştirerek telafi ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, araştırmanın bulgularına göre diğer öğretmenler ve uzmanlardan alınan desteğin bu materyal ve kaynak açığını kapatmada önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmanın bu bulguları alan yazındaki bazı çalışmalar ile örtüşmektedir (Altun & Gülben, 2009; Özdoğru, 2021). Ayrıca Deniz ve Çoban (2019) tarafından yapılan meta-sentez araştırmasının sonuçları, birçok araştırmada öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin materyal yetersizliğine dikkat çektiklerini göstermektedir.

Araştırmanın bir diğer sonucu katılımcı öğretmenlerinin yetersizliği olan çocuklarla etkili bir şekilde çalışabilmeleri için kendilerinde geliştirmek istedikleri alanlar ve eğitim ihtiyaçları ilgilidir. Okul öncesi öğretmenleri, özellikle otizm spektrum bozukluğu, dil ve konuşma bozuklukları, zihinsel yetersizlik ve işitme yetersizliği gibi tanı kategorilerinde derinlemesine bilgi ve beceriye sahip olmak istediklerini belirtmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin öğretim yöntemleri ve materyal kullanımı ile öz bakım ve bağımsız hareket etme becerilerini artırma konuları da kendilerinde geliştirmek istedikleri alanlar arasında yer almaktadır. Okul öncesi öğretmenleri bu bilgi ve becerilere zorunlu eğitimler ve seminerler ile sınıf içi örnekler ve uygulamalı eğitimlerle sahip olabileceklerini düşünmektedirler. Benzer bir şekilde alan

yazında var olan bir çalışmada okul öncesi eğitim sınıfında yer alan özel gereksinimli öğrencilerle yaşanan sorunlar hakkında öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu özel gereksinimli öğrenciler hakkındaki bilgisizlik ve deneyimsizlik konusundan bahsettikleri görülmüştür (Varlier, 2004).

Araştırmanın bir diğer sonucu okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklar hakkında aileler ve diğer profesyonellerle iletişim kurma deneyimleri ile ilişkilidir. Öğretmenler, ailelerle iletişimde genellikle güçlük yaşadıklarını, ailelerin çocuklarının özel gereksinimlerini kabul etmemesinin büyük bir engel olduğunu belirtmiştir. Profesyonellerle iletişimde ise destek ve iş birliği sağlandığını ifade etmişlerdir. Alanyazında bu araştırmanın bulgularıyla paralellik gösteren çalışmalar mevcuttur (Bozarslan & Batu, 2014; Özdoğru, 2021). Avari vd. (2023), aile katılımını artırmak için önemli olan unsurlardan birinin ev ve okul ortamları arasındaki iletişim olduğunu ifade etmektedirler. Dolayısıyla katılımcı öğretmenlerin aileler ile güçlü iletişim kurmaları gerekirken ailelerin özel gereksinim durumunu kabul etmemelerinin bu süreci olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.

Bu araştırmanın bulguları, okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklarla ilgili yaşadıkları zorlukları ve aldıkları destekleri detaylandırmaktadır. Katılımcı öğretmenler öğrencilerin davranış problemleri, materyal eksikliği, destek personel yetersizliği ve sosyal uyum sorunları ile mücadele içinde olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler özellikle, öğrencilerin takıntılı ve saldırgan davranışlarının sınıf yönetimini zorlaştırdığını; yetersiz eğitim materyali ve destek personel eksikliğinin ise öğretmenlerin yükünü artırdığına dikkat çekmişlerdir. Öğretmenler bu zorlukları rehber öğretmen ve özel eğitim öğretmenlerinin sağladığı yardımlar ile aşmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Özdoğru (2021), okul öncesi öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin davranış problemlerinden kaynaklı zorluklar yaşamalarına dikkat çekmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içindeki zorluklarla başa çıkmada öğrenciler, aileler ve diğer öğretmenlerle iş birliği yapmanın önemine dikkat çekmeleri bu araştırmanın bir diğer bulgusudur. Okul öncesi öğretmenleri ailelerle kurdukları iş birliğinin öğrencilerin gelişimini olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Diğer öğretmenlerle yaptıkları iş birliğinin ise, sürece dair etkili çözümler geliştirilmesine yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Alanyazındaki bazı çalışmalarda özel eğitim öğretmenlerinin daha kapsamlı bilgiye sahip olmalarının beklendiğini belirtilmiş ve bu konuda diğer meslektaşlar ve ebeveynlerle iş birliği yapmalarının önemine vurgu yapılmıştır (Brownell vd., 2004; Ngang, 2012). Bu çalışmalarda her ne kadar özel eğitim öğretmenine vurgu yapsa da bu öğrencilerle karşılaşmakta olan okul öncesi öğretmenleriyle de ilişkilendirilebilir.

Araştırmanın bulgularından yola çıkılarak uygulamalara ve ileri araştırmalara yönelik bazı öneriler verilebilir. Bu bağlamda, öğretmenlere yönelik sürekli ve kapsamlı mesleki gelişim programlarının sunulmasının gerekli olduğu söylenebilir. Katılımcı öğretmenler belirledikleri eğitsel hedeflere ulaşmadaki sorunlarından biri olarak kendi yeterliliklerini işaret etmişlerdir. Dolayısıyla bu durum, yeterliliklerin artırılmasının gerekliliği için bir göstergedir. Okul-aile-öğretmen iş birliklerinin sağlanması için okul ortamında gerekli adımların atılması gerekmektedir. Katılımcı öğretmenler zorluklar ile başa çıkma süreçlerinde özel eğitimin diğer paydaşları ile iş birliğinin yapılmasının önemine dikkat çekmişlerdir. Bunun sağlanabilmesi için okullarda iş birliği içerisinde çalışılabilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması ve bunun iyileştirilmesine yönelik gerekli eğitimlerin verilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Materyal ve kaynak yetersizliklerinin giderilmesi için okul ve kurumların ihtiyaçlara yönelik tespitlerini gerçekleştirmeleri ve gerekli materyal ve kaynakları sağlamaları gerekmektedir. İleride yapılacak araştırmalarda uygulamalara yönelik verilen bu önerilerin başarıya ulaşabilmesi adına mesleki gelişim programlarının geliştirilmesi, özel eğitimin tüm paydaşlarının iş birliği içerisinde çalışmalarını sistematik hale getiren programların geliştirilmesi ve bu programların etkililiklerinin sınanarak alanyazına kazandırılması önemli görülmektedir.

Kaynakça / Reference

- Altun, T. & Gülben, A. (2009). Okul öncesinde özel gereksinim duyan çocukların eğitimindeki uygulamalar ve karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 253-272.
- Bahap-Kudret, Z. (2022). Erken çocukluk özel eğitimine ilişkin temel konular. H. Bakkaloğlu, S. Çelik & G. Tomris (Eds.). *Araştırmadan uygulamaya erken çocukluk özel eğitimi el kitabı* (s.3-43) (2. baskı). Ankara: Vize Akademik.
- Bakkaloğlu, H., Sucuoğlu, N. B., & Yılmaz, B. (2019). Okul öncesi kaynaştırma sınıflarının kalitesi: Yordayıcı değişkenler. *Eğitim ve Bilim*, 44(199). <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2019.7839>
- Balık, F., & Özgün, Ö. (2024). Inclusive education in early childhood: Teacher perceptions, practices, challenges and needs. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 487-506. <https://doi.org/10.47525/ulasbid.1479155>
- Bozarslan, B., & Batu, E. S. (2014). Özel anaokullarında çalışan eğitimcilerin okulöncesi dönemde kaynaştırma ile ilgili görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 86-108. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2014.14.2-5000091529>
- Brownell, M. T., Hirsch, E., & Seo, S. (2004). Meeting the demand for highly qualified special education teachers during severe shortages: What should policymakers consider? *The Journal of Special Education*, 38(1), 56–61. <https://doi.org/10.1177/00224669040380010501>
- Can, E., & Kılıç, Ş. (2019). Okul öncesi eğitim: temel sorunlar ve çözüm önerileri. *Millî Eğitim Dergisi*, 48(1), 483-519. <https://dergipark.org.tr/en/pub/milliegitim/issue/51765/674058>
- Catoto, J. S., & Mantawil, B. A. (2023). For the love of teaching: The chronicles of teachers handling students with special educational needs. *Journal of Curriculum and Teaching*, 12(1), 63–72. <https://doi.org/10.5430/jct.v12n1p63>
- Deniz, E., & Çoban, A. (2019). Kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(70), 734-761. <https://doi.org/10.17755/esosder.448379>
- Dikici-Sığırtmaç, A., Hoş, G., & Abbak, B. S. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunlara yönelik kullandıkları çözüm yolları ve önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 12(4), 205-223.
- Doğaroğlu, T., & Dümenci, S. B. (2015). Sınıflarında kaynaştırma öğrencisi bulunan okul öncesi öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ve erken müdahale hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 460–473.
- Durmuşoğlu-Saltalı, N. (2013). Erken çocukluk döneminde gelişim. S. S. Yıldırım-Doğru & N. Durmuşoğlu-Saltalı (Ed.), *Erken çocukluk döneminde özel eğitim* (s. 1-36) (3. baskı). Maya Akademi.
- Görgün, B. (2021). Okul öncesinde bütünleştirme. Ö. Ünlü (Ed.). *Özel eğitimde bütünleştirme* (s. 119-141). Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Kale, M., Dikici-Sığırtmaç, A., Nur, İ., Abbak, B. S. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 35-45. <http://ijeces.hku.edu.tr/tr/pub/issue/22946/355278>
- Karasu, T., & Mutlu, Y. (2015). Öğretmenlerin perspektifinden özel eğitimde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri: Muş il örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 47-66.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24736&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Millî Eğitim Bakanlığı (2024). *Okul öncesi eğitim programı*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/guncellenenokuloncesiegitimprogrami.pdf>

- Ngang, T. K. (2012). A comparative study on teacher leadership in special education classroom between China and Malaysia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 31, 231-235. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.12.047>
- Özdoğru, M. (2021). Özel gereksinimli çocukların okul öncesi eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Temel Eğitim*, 11, 6-16. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.11.1>
- Stewart, C., & Cash, W. (2008). *Interviewing: Principles and practices*. McGraw-Hill Humanities/Social Sciences/Languages.
- Varlier, G. (2004). *Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri* (Order No. 28639465). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2634602534). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/okul-oncesi-egitim-ogretmenlerinin-kaynastirmaya/docview/2634602534/se-2>
- Yalçın, H. (2022). Bir araştırma deseni olarak fenomenoloji. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 213-232. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227345>
- Yıldırım, A., & Şimşek H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz-Bolat, E. (2017). Preschool teachers' perspectives regarding inclusive education practices: Mersin sample. *Journal of Education and Practice*, 8(35), 56-66.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

In Turkey, educational services for children with special needs are provided before they start primary school, specifically during the 0-72 months period. These services, referred to as early childhood special education, aim to support children's cognitive, language, physical, social, and emotional development (Bahap-Kudret, 2022; Ministry of National Education, 2018). Children who are 36 months old or older continue their education by enrolling in special education kindergartens or integrated settings within existing preschools due to the mandatory pre-primary education requirement. Pre-primary education is a process designed to prepare children for primary school and life, aiming to maximize their cognitive and social development (Ministry of National Education, 2024). With the publication of the "Decree Law on Special Education" in 1997, pre-primary education for children with special needs was made mandatory, and it was also emphasized that special education services should be provided early on (Special Education Services Regulation, 2018). The early childhood period is a critical time for language, emotional, and social development, requiring appropriate stimuli and role models for children (Durmuşoğlu-Saltalı, 2013). In this context, it is essential for preschool teachers to adapt educational programs to meet children's individual needs, create a positive classroom atmosphere, and plan transitions effectively (Görgün, 2021).

The aim of this study is to determine preschool teachers' views on the educational needs of children with special needs, the challenges they face, their expectations, and their proposed solutions. To this end, the following research questions were explored: (a) What are preschool teachers' views on their teaching practices, goals, and experiences within the framework of working with children with special needs? (b) What are preschool teachers' perspectives on the adequacy of materials and resources, teaching processes, and their related competencies? (c) What are preschool teachers' views on their experiences with other stakeholders? (d) What are preschool teachers' opinions on the challenges they face while working with children with special needs, and their perspectives on collaborating with other stakeholders to overcome these challenges and the outcomes of such collaborations?

2. METHOD

This study used a phenomenological approach to explore preschool teachers' views on the education of children with special needs. Phenomenology focuses on gaining deep insights into commonly experienced but not well-understood phenomena (Yıldırım & Şimşek, 2016). Data were collected through semi-structured interviews with 15 preschool teachers from Düzce Province, who were selected based on their voluntary participation after being informed about the study's aims. The interviews, lasting around 13 minutes each, were conducted using a form developed by the researchers and reviewed by experts, covering demographic information and open-ended questions on teaching practices, material needs, and collaboration with stakeholders. Participants, all female with varying ages and years of service, had experience with different types of special needs but mostly lacked additional training beyond their undergraduate education. Data analysis involved content analysis to categorize themes and codes, with reliability checked through cross-referencing selected transcripts. Findings were presented through thematic coding and direct quotations to provide a comprehensive understanding of the teachers' experiences and perspectives.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

This study examines the opinions of preschool teachers regarding their educational needs, challenges, expectations, and solution suggestions related to children with special needs. The study explores preschool teachers' experiences working with children with special needs and how these experiences

affect their teaching practices, educational goals, the challenges they face, and solutions, as well as their views on materials and resources, their communication experiences with families and other professionals. The results indicate that teachers highlight the complexity of adapting to various special needs, feeling unprepared, lack of support, and high parental expectations. When examining the teachers' educational goals, it was found that they often focus on social skills, academic and life skills; however, they face difficulties in achieving these goals due to teacher competency, peer acceptance, classroom environment, and family issues. It was determined that materials and resources were insufficient, and the areas they wanted to develop themselves in were diagnosis categories such as autism spectrum disorder, speech and language disorders, intellectual disabilities, and hearing impairment. Teachers stated that they often had difficulties communicating with families and that one of the biggest obstacles was families' refusal to accept their children's special needs. In terms of communication with professionals, they expressed that support and collaboration were provided. Additionally, they mentioned struggling with behavior problems, lack of materials, insufficient support staff, and social adaptation issues of students. Teachers especially noted that students' obsessive and aggressive behaviors made classroom management difficult and that the lack of educational materials and support staff increased the burden on teachers. They reported trying to overcome these challenges with the help of guidance counselors and special education teachers. Preschool teachers stated that the collaboration they established with families positively affected the development of the students, and the collaboration they had with other teachers helped in developing effective solutions to the process. These findings of the study support the existing literature and expand the results of these studies.

Based on the findings of the study, it can be suggested that continuous and comprehensive professional development programs should be offered for teachers. Necessary steps should be taken in school environments to ensure school-family-teacher collaboration, and training should be provided to enhance this cooperation. To eliminate material and resource shortages, schools and institutions need to identify their needs and provide the necessary materials and resources. In future research, for these suggestions to be successful, it is necessary to develop professional development programs, to create programs that systematically enable stakeholders in special education to work in collaboration, and to test the effectiveness of these programs and contribute them to the literature.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 01.02.2024

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2024/43

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazar 1: Araştırmanın tasarlanması, araştırma verilerinin toplanması, toplanan verilerin dökümü (%35)

Yazar 2: Araştırmanın giriş ve yöntem bölümlerinin yazılması (%35)

Yazar 3: Araştırmanın tasarlanması, araştırmanın bulgular, tartışma, İngilizce geniş özet bölümlerinin yazılması (%30)

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bir bağlantı ve çıkar çatışması yoktur.